

Гүйцэтгэх захирлын 2022 оны
03 дугаар сарын 30-ны
өдрийн 1/23 дугаар тушаалын
нэгдүгээр хавсралт

АРИЛЖААНЫ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэхүү журам нь "Хөдөө аж ахуйн бирж" ХХК (цаашид "Бирж" гэх) нь биржийн арилжаа зохион байгуулах болон түүнд оролцогчдын эрх үүргийг тодорхойлох, тэдгээртэй холбоотой бусад харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2. Энэхүү харилцааг Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хууль, Иргэний хууль, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль, Биржийн үйл ажиллагааны ерөнхий журам болон тэдгээрт нийцүүлэн гаргасан бусад дүрэм, журам, эрх зүйн баримт бичгийн хүрээнд зохицуулна.

1.3. Журмаар нарийвчлан зохицуулаагүй харилцааг хүчин төгөлдөр мөрдөж буй хууль тогтоомж бусад актад зааснаар зохицуулна.

1.4. Энэхүү журамд хэрэглэсэн "Биржийн систем", "Хяналтын чиг үүрэг хэрэгжүүлэх этгээд" гэх зэрэг нэр томъёо, ойлголтыг Биржийн үйл ажиллагааны Ерөнхий журам болон бусад журамд зааснаар тайлбарлана.

1.5. Энэхүү журамд хэрэглэгдэх дараах "Нэр томъёо"-г дор дурдсан утгаар ойлгоно. Үүнд:

1.5.1. "Арилжаа зохион байгуулагч" гэж биржийн арилжаа хөтлөх эрх бүхий этгээдийг;

1.5.2. "Арилжаа хянагч" гэж арилжааг холбогдох журмын дагуу зохион байгуулагдаж буйг хянах үүрэг бүхий этгээдийг;

1.5.3. "Байнгын гишүүн" гэж Санхүүгийн зохицуулах хорооноос Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч (брокер)-ийн тусгай зөвшөөрлийн эрх авсан мөн биржийн "Гишүүнчлэлийн журам"-д заасан шалгуур үзүүлэлтийг хангасан этгээдийг;

1.5.4. "Байнгын бус гишүүн" (хоршоо) гэж Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.6-д заасны дагуу арилжаанд оролцох зөвшөөрлийг Биржээс авсан, Гишүүнчлэлийн журамд заасан шалгуур үзүүлэлтийг хангасан этгээдийг;

Хоёр. Биржийн арилжааны төрөл, хэлбэр

2.1. Биржийн арилжааны төрөл, хэлбэр нь Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд заасны дагуу байна.

Гурав. Биржийн арилжаанд оролцогч, тэдгээрийн эрх үүрэг

3.1. Биржийн арилжаанд байнгын гишүүн брокер болон байнгын бус гишүүн хоршоо оролцоно.

3.2. Биржийн арилжаанд оролцогч дараах эрхийг эдэлнэ. Үүнд:

3.2.1. Биржийн арилжааны системд "авах", "зарах" захиалга оруулах, өөрийн захиалгын нөхцөлийг өөрчлөх, цуцлах зэрэг биржийн системд зөвшөөрөгдсөн үйлдлийг хийх;

3.2.2. Танхимын арилжаанд оролцогч нь сүлжээний найдвартай байдал, программ хангамжаар хангуулах;

3.2.3. Биелсэн захиалгын жагсаалтыг биржийн системээр дамжуулан авч болох бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд арилжаа хөтлөгчөөс хэвлэмэл хэлбэрээр авах;

**ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БИРЖ
ТӨРИЙН ӨМЧИТ ХЯЗГААРЛАГДМАЛ
ХАРИУЦЛАГАТАЙ КОМПАНИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРЛЫН ТУШААЛ**

2022 оны 03 сарын 30 өдөр

Дугаар А/33

Улаанбаатар хот

Журам шинэчлэн батлах тухай

Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2, "Хөдөө аж ахуйн бирж" ХХК-ийн Компанийн дүрмийн 14 дүгээр зүйлийн 14.4.3-т заасныг үндэслэн ТУШААХ нь:

1. "Хөдөө аж ахуйн бирж" ХХК-ийн "Арилжааны журам"-ыг нэгдүгээр хавсралтаар, "Хөдөө аж ахуйн биржээр арилжсан бараа, түүхий эдийн тодорхойлолт олгох журам"-ыг хоёрдугаар хавсралтаар, "Клиринг, төлбөр тооцооны журам"-ыг гуравдугаар хавсралтаар тус тус шинэчлэн баталсугай.

2. Шинэчлэгдэн батлагдсан журмуудыг биржийн ажилтан, харилцагчдад танилцуулж, үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллахыг хэлтсийн менежер нарт үүрэг болгосугай.

3. Энэхүү тушаал гарсан холбогдуулан Гүйцэтгэх захирлын 2016 оны 4 дүгээр сарын 06-ны өдрийн А/15 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралтыг, 2017 оны 2 дугаар сарын 08-ны өдрийн А/12 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралтыг, 2019 оны 1 дүгээр сарын 24-ний өдрийн А/03 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

4. Энэхүү тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Дэд захирал /Р.Ариунбат/-д үүрэг болгосугай.

ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

О.НАРАНДЭЛГЭР

3.2.4 Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.4-т зааснаар биржээр арилжсан бараа, түүхий эдийн тодорхойлолтыг гаргуулж авах.

3.3 Биржийн арилжаанд оролцогч дараах үүргийг хүлээнэ. Үүнд:

3.3.1 Арилжаанд оролцогч нь биржийн холбогдох дүрэм, журам болон арилжаа хөтлөгчийн зааварчилгаа, шаардлагыг дагаж мөрдөх;

3.3.2 Арилжааны үед биржийн системд зөвшөөрөгдсөн үйлдлийг хийх явцдаа бусад оролцогчдод саад болох аливаа үйлдэл гаргахгүй байх;

3.3.3 Цахим арилжаанд оролцогч нь арилжаанд оролцох тоног төхөөрөмж, сүлжээний бэлэн байдлыг өөрийн зүгээс хангах;

3.3.4 Арилжаанд оролцогч нь биржийн системд нэвтрэх нэр болон нууц үгийг бусдад шилжүүлэхгүй байх;

3.3.5 Арилжаанд оролцогч нь арилжааны танхимын техник хэрэгсэл, программ хангамжийг зориулалтын бус зорилгоор ашиглахгүй байх.

Дөрөв. Арилжаа зохион байгуулах этгээд

4.1. Арилжааг арилжаа зохион байгуулагч удирдан зохион байгуулж, холбогдох журмын дагуу зохион байгуулагдаж буй эсэхэд арилжаа хянагч хяналт тавьж, танхимын арилжаанд оролцогчдын техник хэрэгсэл, программ хангамж, сүлжээний найдвартай ажиллагааг хангах, засвар үйлчигээ үзүүлэх үүргийг мэдээлэл технологийг хариуцсан этгээд тус тус хариуцан ажиллана.

4.2. Арилжааны үед арилжаа зохион байгуулагч нь дараах эрх, үүрэгтэй байна. Үүнд:

4.2.1. Биржийн арилжааг ил тод, шударгаар явуулах, хараат бус байх;

4.2.2. Арилжааны бэлтгэл ажлыг хангах;

4.2.3. Арилжааг нээх, хаах, цуцлах;

4.2.4. Арилжааны явцад программ хангамжийн болон бусад аливаа саатал гарвал хариуцсан хэлтсийн менежер болон холбогдох этгээдэд яаралтай мэдэгдэж арга хэмжээ авах;

4.2.5. Цахим арилжааны хувьд арилжаа хөтлөгч цагийн хуваарийн дагуу эхлэх, дуусах мөчийг оролцогчид цахим хэлбэрээр, танхимын арилжааны хувьд цанг тус бүр нэг удаа цохиж мэдэгдэх;

4.1 Арилжааны үед арилжааны хянагч нь дараах эрх, үүрэгтэй байна. Үүнд:

4.1.1 Арилжааны хянагч нь Хяналтын журамд заасан эрх, үүргийн хүрээнд арилжаанд хяналт тавих;

4.1.2 Арилжаанд оролцогч нь холбогдох дүрэм, журмыг зөрчсөн нь тогтоогдвол өөрийн эрх мэдлийн хүрээнд зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээ авах;

4.1.3 Арилжааны явцад техникийн болон программ хангамжийн аливаа саатал гарвал энэ тухай саатал эхэлсэн болон дууссан цаг минутаар тэмдэглэл хөтлөх, мэдээллэх.

Тав. Арилжаа зохион байгуулах

Арилжааны хэлбэр

5.1 Бирж арилжааг дараах хэлбэрээр зохион байгуулна. Үүнд:

5.1.1 Цахим арилжаа;

5.1.2 Танхимын арилжаа.

Арилжааны үе, цагийн хуваарь

5.2 Арилжаа нь арилжааны бэлтгэл үе, үндсэн үе, хаалтын үе гэсэн 3 үетэй байна.

5.3 Биржээс амралтын өдөр хэмээн тодорхойлноос бусад буюу Даваа-

Баасан гаригуудад арилжаа явагдана.

5.3.1 Бэлтгэл үед арилжаа зохион байгуулагч нь биржийн системийн бэлэн байдлыг шалгаж, захиалгыг бүртгэж эхэлнэ. Арилжаа зохион байгуулагч нь өмнөх арилжааны өдөр системд орсон захиалгыг өөрчилж, эсхүл цуцалж болно.

5.3.2 Үндсэн үед энэ журмын 5.3.1-т заасан аргачлалаар үнэ тогтох ба, зах зээлийн захиалга, нөхцөлт захиалга болон биржийн системд зөвшөөрсөн бусад захиалгыг зөвшөөрнө.

5.3.3 Хаалтын үед зах зээлийн захиалга, нөхцөлт захиалга, кросс захиалгуудыг зөвшөөрнө. Хаалтын ханшийг тухайн өдрийн арилжааны тоо хэмжээгээр жигнэсэн дундаж ханшаар (Volume weighted average price буюу VWAP) тооцоолно.

Гэрээний үнэ тооцох

5.4 Биржээр арилжиж буй гэрээний үнийг тооцохдоо биржийн гэрээний тодорхойлолтод заасан аргачлалыг ашиглана. Гэрээний стандарт нөхцөл дараах аргаас аль нэгийг заасан байна. Үүнд:

5.4.1 **Дуудлага худалдаа:** Арилжаанд олон худалдагч, олон худалдан авагч оролцох ба арилжааны үед нэг үнэ тогтож, тухайн үнийг хүлээн зөвшөөрсөн захиалгууд биелнэ. Энэ аргын хувьд хамгийн их хэмжээ бүхий гэрээнүүд арилжаалах боломжтой үнийг сонгох зарчмыг баримтална.

5.4.2 **Үргэлжилсэн арилжаа/худалдаа:** Арилжааны үеийн турш хамгийн сайн үнийн санал бүхий захиалгууд биелнэ. Энэ аргын хувьд эхэлж оруулсан захиалга эхэнд биелэх зарчмыг баримтална.

5.4.3 **Англи дуудлага худалдаа:** Арилжаанд нэг худалдагч, олон худалдан авагч оролцоно. Зарах тал зарах доод үнээ барааны хэмжээтэй хамт өгөх ба хамгийн сайн үнийн санал өгсөн захиалгууд биелнэ. Үнэ хугацаа гэсэн дарааллыг мөрдөж, төлбөр тооцоог захиалгад өгсөн үнийн саналаар гүйцэтгэнэ.

5.4.4 **Нэг багц бараан дахь хоёр дахь үнийн дуудлага худалдаа:** Арилжаанд нэг багц барааг зарах нэг худалдагч, олон худалдан авагч орлоно. Зарах тал зарах доод үнээ өгөх ба хамгийн сайн үнийн санал өгсөн захиалгууд биелнэ. Үнэ хугацаа гэсэн дарааллыг мөрдөж, төлбөр тооцоог захиалгад өгсөн хоёр дахь сайн үнийн саналаар гүйцэтгэнэ.

5.4.5 **Олон багц бараан дахь хоёр дахь үнийн дуудлага худалдаа:** Арилжаанд олон багц барааг зарах нэг худалдагч, олон худалдан авагч оролцоно. Зарах тал зарах доод үнэ, хэмжээгээ өгч, авах тал авах үнэ, хэмжээгээ оруулна. Хамгийн сайн үнийн санал өгсөн захиалгууд биелэх ба үнэ хугацаа гэсэн дарааллыг мөрдөнө. Төлбөр тооцоог биелсэн захиалгуудын хамгийн бага үнийн саналаар гүйцэтгэнэ.

Үнийн хязгаарлалт

5.5 Бирж арилжааны үед тогтох үнийн хязгаарлалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор жишиг үнийг тогтооно.

5.5.1 **Жишиг үнэ:** Зэрэгцээ зах зээлийн үнэ, гадаад зах зээлийн үнэ, валютын ханшны өөрчлөлт, сүүлийн 20 арилжааны арифметик дундаж, өмнөх өдрийн биржийн жишиг үнэ зэргийг ашиглан EWMA аргачлалаар тооцоолно.

5.5.2 **Үнийн хэлбэлзэл:** Тухайн гэрээний арилжааны үнэд жишиг үнээс дээш доош тодорхой хувиар үнийн хязгаарлалтыг хийх ба хязгаарлалтын хэмжээг "Биржийн гэрээний тодорхойлолт"-д заана.

Арилжааг түр зогсоох

5.6 Бирж арилжааны үед үнийн өөрчлөлт "Биржийн гэрээний тодорхойлолт"-д заасан хязгаарлалтаас хэтэрсэн, техникийн саатал болон

